

Hart voor de natuur?

Het Nederlandse natuurbeleid is op zijn kop gezet. Staatssecretaris Henk Bleker was korte tijd de personificatie van die verandering. Veel maatschappelijk weerwerk kreeg hij niet. Volgens sommigen is dat een gevolg van verminderd draagvlak voor natuur en natuurbeleid. Ecologen zouden dat draagvlak zelf hebben aangetast door onvoldoende met het publiek te communiceren, en enkel te verwijzen naar richtlijnen en doelsoorten. Vijf reacties op de stelling: hebben natuurbeschermers het draagvlak voor natuurbeleid zelf ondermijnd?

TEKST ARNO VAN 'T HOOG FOTOGRAFIE HARMEN DE JONG

Natuurontwikkeling, heideherstel nabij Amersfoort.

FOTO: FRED HOOGERVORST/HOLLANDESE HOOGTE

MATTHIJS SCHOUTEN

adviseur en huisfilosoof van Staatsbosbeheer, tevens
hoogleraar Natuurherstel Wageningen University,
onderdeel van Wageningen UR

‘Als mensen niet worden gekend in een project, zullen ze het minder snel accepteren’

Ik geloof niet dat er een verminderd draagvlak is. Natuur is nog net zo belangrijk als voorheen, blijkt uit allerlei onderzoeken, en dat geldt ook voor jongeren. Wat de afstand tot het publiek betreft, kan ik me wel in de stelling vinden. Veel natuurherstellers zijn als medici; ze zijn meer bezig met hun vak dan met het communiceren over de inhoud. Terwijl je wilt dat een chirurg niet alleen heel kundig is, maar tegelijkertijd zijn ingrepen goed kan uitleggen. Vaak is er geen probleem als de lokale gemeenschap direct vanaf het begin bij een project wordt betrokken. Als mensen daar vooraf niet in worden gekend, zullen ze het minder snel accepteren. Daar hebben we bij Staatsbosbeheer in het verleden onvoldoende op ingezet. ‘Maar het is niet terecht dat ecologen daar de schuld van krijgen. De manier waarop we de natuur de afgelopen twintig jaar zijn gaan beschermen is het gevolg van internationale verdragen zoals Natura 2000 en de wens om sterk beschadigde natuur te herstellen. Dat wilde men zo efficiënt mogelijk doen en dan is sturing op goed geformuleerde habitats en soorten helemaal niet zo’n slecht idee. Een nobel streven dus.

‘We hebben wetgeving en verdragen, die dienen we vorm te geven in ons natuurbeheer. Die verplichting blijft staan. Maar we gaan wel meer inzetten op participatie en betrokkenheid van burgers. Dat betekent voor medewerkers van Staatsbosbeheer dat ze meer moeten gaan doen dan terreinen beheren; ze moeten met de streek in gesprek.’

RAOUL BEUNEN

universitair docent bij de leerstoelgroep Landgebruiksplanning, Wageningen University; publiceerde eind 2012 over de sociale dynamiek achter de kritiek op natuurbeleid

‘De implementatie van Europese verdragen heeft het beeld negatief beïnvloed’

‘E r wordt een te simpel verband gesuggereerd tussen wat ecologen doen, natuurbeleid en draagvlak. Er spelen veel meer ontwikkelingen. Draagvlak is een lastig begrip. Het gevoel dat draagvlak afneemt hangt samen met beeldvorming: mensen met kritiek vallen door politieke en maatschappelijke veranderingen meer op, terwijl lang niet iedereen zo kritisch is.

De implementatie van Europese verdragen, zoals de Vogel- en Habitatrichtlijn, hebben het beeld van het Nederlandse natuurbeleid negatief beïnvloed. Dat kwam in eerste instantie door rechtszaken rond de aanleg van wegen en bedrijventerreinen. Het was allemaal lastig, problematisch en traag, luidde de kritiek. Op een gegeven moment gingen steeds meer mensen dat zo zien en uitdragen. Vervolgens gingen overheden zich ernaar gedragen, door meer onderzoek en advies te vragen, bevreesd voor latere juridische procedures. Daardoor verliepen procedures inderdaad trager; het is voor een deel een selffulfilling prophecy.

‘Tegelijkertijd is het beeld dat alles op slot ging niet reëel. Kijk maar wat er in de praktijk gebeurde: 70 à 80 procent van de bouwprojecten ging gewoon door. Door de focus op juridische aspecten is de mogelijkheid van het gezamenlijk zoeken naar lokale oplossingen inmiddels naar de achtergrond verdwenen. De maatschappelijke kritiek heeft ertoe geleid dat er weer discussie over het natuurbeleid mogelijk is. Het natuurbeleid was zijn eigen wereldje gaan vormen, waar kritiek werd opgevat als onbegrip. Nu krijgen veel meer mensen een kans om hun visie in te brengen.’

HARRIE VAN DER HAGEN

als ecooloog medeverantwoordelijk voor natuurontwikkeling bij duinwaterbedrijf Dunea; promoveert op onderzoek aan duinvegetatie bij Leerstoelgroep Natuurbeheer, Wageningen University

‘We gaan niet overal voor de maximale score’

‘H et draagvlak voor natuur is volgens mij niet afgenomen. Bij Dunea hebben we discussies meegemaakt over projecten waar we duinvegetatie verwijderden om het zand weer te laten stuiven. Een deel van het publiek zegt dan: leuk dat we de blanke top der duinen weer kunnen zien. Een ander deel zegt: dit is mijn gebiedje, ik wil die ingreep helemaal niet.

‘Ik weet uit ervaring dat de meeste mensen meer hebben met plassen, riet en bos dan met duingraslanden met zeldzame, maar kleine plantjes. Die graslanden – grijze duinen – hebben twintig tot veertig jaar nodig om te ontwikkelen, maar dat levert minder ontzag op dan een boom van dezelfde leeftijd.

‘Toch merk ik tijdens excursies dat je mensen kunt meenemen in het project door te laten zien wat er groeit – al blijven sommige tegenstanders er altijd stoïcijns onder. Verhalen vertellen over dit soort projecten is meer dan alleen het pure feitenmateriaal overbrengen. In het verleden hebben we dat te weinig gedaan. ‘Nederland heeft het grootste aaneengesloten duingebied van Europa. Wat de grijze duinen betreft hebben we een bijzondere verantwoordelijkheid om het oppervlak te behouden en uit te breiden. Er is niet veel ruimte om daar geen gehoor aan te geven. Maar dat wil niet zeggen dat we overal voor de maximale score kunnen gaan. We houden rekening met de omgeving, de waterwinning, recreatie en cultuurhistorie. Er wordt altijd naar een compromis gezocht, zonder dat we het grote belang van de natuur uit het oog verliezen.’

ARJEN BUIJS

senior onderzoeker bij Wageningen University en Alterra Wageningen UR; publiceerde eind 2012 over draagvlak voor natuur in het rapport *Draagvlak in de energieke samenleving*

‘Emoties getuigen juist van betrokkenheid’

In principe kan ik me wel vinden in de stelling over verminderd draagvlak. Hooguit is het te algemeen gesteld; een heel grote groep mensen kan zich nog wel degelijk vinden in het natuurbeleid. Het is goed dat Bleker niet te lang is aangebleven, want zijn beleid richtte veel schade aan, maar zijn komst heeft wel de knuppel in het hoenderhok gegooid. De discussie over natuurbehoud en natuurbeleving is daardoor opengebrouwen. Er kunnen nu meer visies aan bod komen, naast de traditionele visie die uitgaat van ecologische kennis en het bevorderen van de biodiversiteit, maar die te weinig oog heeft voor natuurbeleving van lokale gemeenschappen.

‘Kritiek en emoties uit de bevolking werden in natuurbeschermingskringen vaak te makkelijk gepareerd met ecologische argumenten. De discussie was daardoor weinig gedifferentieerd: het leek alsof de natuurwaarde altijd groter is dan de waarde van lokale beleving. Ecologen en natuurbeschermers hebben zich daardoor geleidelijk kwetsbaar gemaakt voor kritische burgers en bedrijven. Staatssecretaris Bleker heeft daar dankbaar gebruik van gemaakt.

‘In denk dat natuurorganisaties zich meer hadden moeten realiseren dat het ecologisch belang van natuur niet overal even groot is. Zo levert het kappen van niet-inheemse Amerikaanse eiken in een gebied weinig ecologische winst, maar qua beleving voor wandelaars is het effect enorm. Kies in dat geval bewust voor beleving en laat die bomen staan. Laten we niet vergeten dat natuur niet alleen een collectief goed is maar ook een lokaal gemeenschappelijk goed. Je moet dus altijd een afweging maken tussen collectief belang en lokale belangen.

‘Emoties in publieksdiscussies over natuur worden nog te veel als negatief gezien. Maar het getuigt juist van betrokkenheid. Veel ecologen zijn vergeten dat ze zelf ooit vanuit die emotionele betrokkenheid voor hun vak hebben gekozen.’

JAAP DIRKMAAT

voorzitter Stichting Das & Boom en de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

‘Met draagvlak kan ik niets’

Ik denk vooral: daar gaan we weer. Er is een raar idee fixe ontstaan: in de rechtszaal opkomen voor de natuur omdat Nederland internationale afspraken niet nakomt, zou slecht zijn voor het draagvlak. Dus moeten we daar maar van afzien. Nederland loopt vaak voorop in het opstellen en tekenen van internationale verdragen. Maar toen wij Europese natuurbeschermingsverdragen in wetten moesten vertalen, was de wereld te klein: Nederland zou op slot gaan.

‘Het kabinet Rutte zag kans af te rekenen met de natuur. Maar Blekers standpunten waren totaal geen electorale afspiegeling. Toch zijn veel natuurbeschermers zo geschrokken dat ze in paniek gaan roepen dat de burger vervreemd is van de natuur. Ze vergeten dat natuurbehoud geen hobby is zoals cultuur en sport. Natuur is de basis onder de mensheid en de enige bron van onze economie. De bezuinigingen die er nu aankomen betekenen het versneld uitsterven van soorten in Nederland, omdat het beheer stopt. Wie niet maait en plagt, verliest orchidee en adder.

‘Met draagvlak kan ik niets. Sommige mensen vinden nieuwe wegen niet mooi, maar die wegen komen er toch. Sommige mensen hebben misschien een voorkeur voor roze wegen met bloemetjesmotief, maar die komen er niet. Gaat Nederland zich dan zorgen maken over het draagvlak voor asfalt? Het zijn vooral specialisten die beslissen over de aanleg van infrastructuur en het type asfalt. Waarom zou bij het natuurbehoud – onze bestaansgrond – naar ieders individuele wensen moeten worden geluisterd?’ ■